

SÄNDNINGSDATUM: 2010-11-06
PROGRAMLEDARE/PRODUCENT: THÉRÈSE AMNÉUS
KONTAKT: therese.amneus@ur.se

TYSKA
PROGRAMMANUS

PROGRAMNR: 101753/ra4

ANACONDA GESELLSCHAFT

Tid för revolt, 1968-1974

Programmanus på svenska

- Thérèse Amnéus: Hej, läser ni tyska här?
- Skolklass: Ja!
- Elev: Jag tycker det är bra när folk går ut och demonstrerar för det de vill. Så länge det inte går över gränsen så att det blir våld och...
- Elev: Jag skulle inte då demonstrera om det vore för någon annans skull, om det inte är något jag själv är insatt i.
- Thérèse Amnéus: Så säger elever på Blackebergs gymnasium i Stockholm om att stå upp för det man tror på.
- Tyskland på slutet av 60-talet. Studentrörelsen är stark. Man demonstrerar på gatorna. Det som börjar som en demokratisk rättighet utvecklar sig senare till terroristdåd. För att ta reda på mer om vad som gjorde att den tyska terroristorganisationen RAF, bildades, och hur det tyska samhället såg ut när Willy Brandt blev förbundskansler år 1969, åkte jag till Berlin.
- Hanno Hochmuth är historiker på Freie Universität i Berlin. Han berättar mer om orsakerna till studentrörelsen – som är en stor del av den tyska nutidshistorien.
- Hanno Hochmuth: I det tyska samhället visste man inte riktigt hur man skulle ställa sig till nationalsocialismen. Det var visserligen så att nynazister var chanslösa, men det var fortfarande samma befolkning och många hade samarbetat med och varit delaktiga i nazismen och i nazisternas förbrytelser.

Studentrörelsen var de första som frågade - särskilt sina fäder - vad gjorde du egentligen under nazisttiden?

Thérèse Amnéus: Studenterna ville att samhällets ledare skulle göra upp med sitt förflutna. Kiesinger, som var förbundskansler mellan 1966 och -69 hade till exempel varit medlem i Hitlers parti NSDAP.

Studenterna demonstrerade också mot USA:s i Vietnam.

Hanno Hochmuth: Vietnam spelade en oerhört stor roll på den här tiden. Det fanns en mycket stark antikapitalistisk tendens i studentrörelsen. De hävdade att det som amerikanerna gjorde i Vietnam, var i princip detsamma som det nazisterna gjorde under andra världskriget, alltså...

Thérèse Amnéus: Dessutom ville studenterna ha mer demokrati. Jag frågade ett par elever på Blackebergs gymnasium om de kan tänka sig att demonstrera.

Elev, kille: Alltså, så länge man framför sina åsikter på ett schysst sätt, så tycker jag att det är jättebra, men om man går över gränsen, så då tycker jag att man förlorar sin trovärdighet.

Elev, tjej: Jag tror att det kan vara lätt att gå över gränsen...

Thérèse Amnéus: En stor demonstration den 2 juni 1967 blev en vändpunkt för studentrörelsen. Då sköts en student till döds av polisen.

Hanno Hochmuth: En stor demonstration ägde rum. Under den blev en ung student som hette Benno Ohnesorg ihjälskjuten av en polis. Det blev bokstavligen talat startskottet för en radikalisering av studentrörelsen, som därefter delade upp sig i två delar. Den mindre delen försökte bekämpa Förbundsrepubliken med radikala metoder, eftersom de fortfarande såg Förbundsrepubliken som en slags fasciststat, eftersom den var kapitalistisk. Och ur denna gruppering blev terroristerna, RAF, till.

Thérèse Amnéus: Terroristorganisationen RAF blev en stor utmaning för Willy Brandt och hans efterföljare. Under Brandts tid ansvarade RAF för flera bombattentat och mordbränder i Västtyskland.

1972 greps flera av RAF:s medlemmar och sattes i fängelse. Men RAF blev en återkommande utmaning för Tysklands ledare.

Willy Brandts tid som förbundskansler präglas också av försök att närma sig Östtyskland.

- Willy Brandt tal: Även om det existerar två stater i Tyskland, är de inte utomlands för varandra. Deras förhållande till varandra kan bara vara av ett mycket speciellt slag.
- Thérèse Amnéus: Tillsammans med sin nära medarbetare och rådgivare Egon Bahr, formade Willy Brandt den nya östpolitiken. Hanno Hochmuth berättar om det berömda knäfallet i Warszawa år 1970.
- Hanno Hochmuth: Mycket omtalat är Willy Brandts knäfall i Warszawa. Han föll på knä vid minnesmärket för upproret i Warszawas getto år 1943. Förbundsrepublikens viktigaste representant visade på detta sätt, mycket tydligt och symboliskt, att han beklagade det som hänt och bad om ursäkt för alla förbrytelser, som Tyskland gjort sig skyldigt till. En sådan gest var något helt nytt. Och bland annat för denna gest, men också för sin östpolitik i allmänhet, fick han Nobels fredspris år 1971.
- Thérèse Amnéus: Willy Brandt tog emot fredspriset i Norge, där han bott som motståndsmän under andra världskriget. Och i sitt tacktal pratade han litet norska:
- Willy Brandt: Skynd dere å handle, før det er for sent å angre!. Skynda er att handla, innan det är för sent att ångra.
- Thérèse Amnéus: I Berlin träffade jag också Egon Bahr, som varit med och utformat östpolitiken. Han berättar hur han uppfattade fredspriset:
- Egon Bahr: Jag är övertygad om att Nobels fredspris var ett uttryck för den allmänna övertygelsen att en kansler som knäfallit i Warszawa inte utgjorde något hot för Europa. Man behöver inte vara rädd för någon som faller på knä.
- Inget var planerat! Jag åkte efter, vi steg ur bilarna och då såg vi muren av journalister och fotografer och gick närmare. Plötsligt blev det alldeles stilla. Vi kom fram och frågade någon: vad är det som händer? Han vände sig om och sade: han faller på knä. Det skedde helt spontant, i ögonblickets ingivelse.
- Thérèse Amnéus: Willy Brandt levde ju som motståndsmän i Skandinavien under kriget. På vilket sätt anser ni att detta senare påverkade honom som politiker i Tyskland.

Egon Bahr: Han gick från att vara vänsterman till att bli socialdemokrat. Det vill säga han blev en människa som var fast övertygad om att man också måste lyssna på andra. Det var det viktigaste som han tog med sig.

Varför var han så omtyckt, eller hatad men ändå respekterad? För att han var mänsklig. Det vill säga, han förnekade inte att han hade svagheter.

/Musik/

Funny van Dannen: Als Willy Brandt Bundeskanzler war. Hatte Vati noch volles Haar. War Ute Lemper noch kein Star, als Willy Brandt Bundeskanzler war...

Thérèse Amnéus: Willy Brandt avgick år 1974. Det var både samhällsekonomiska svårigheter och en spionskandal som satte punkt för hans tid vid makten.

Ljudinslag: God kväll, mina damer och herrar. Günter Guillaume, medarbetare vid förbundskansler Brandts kansli, har i Bonn häktats som spion för DDR.

Hanno Hochmuth: Och när det kom ut, betraktades det som en säkerhetsrisk. Varför? Willy Brandt var inte bara förtjust i alkohol utan framförallt i kvinnor. Och trots att han var gift tre eller fyra gånger, hade han dessutom mängder av affärer. Man får förmoda att Günter Guillaume, en av hans närmaste förtrogna i regeringskansliet, hade inblick i dessa kvinnoaffärer. Det innebar att Förbundsrepublikens viktigaste politiker eventuellt skulle kunna bli utsatt för utpressning.

Willy Brandt: Vad som än kommer att skrivas om detta, så är det och kommer det att förbli groteskt att tro att en tysk förbundskansler låter sig utpressas. För mig är det otänkbart.

Hanno Hochmuth: Han sade att han inte lät sig utpressas. Men hans partikamrater trodde att han kunde ta det steget. Och Helmut Schmidt ville själv också komma till makten.

Thérèse Amnéus: Det blev Helmut Schmidt som tog över kanslerposten efter Willy Brandt. Schmidts tid vid makten präglades bland annat av RAF:s terrordåd.

Ljudinslag: Lägg ut, lägg ut.. ja här är nu ambassadbyggnaden...

Thérèse Amnéus:

Mer om krishanteraren Helmut Schmidt hör du i nästa program.

Mer material och arbetsuppgifter till det här programmet, hittar du på ur.se/anacondaaufdeutsch. Jag heter Thérèse Amnéus.